

УДК 378.014

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-2-36>

Лариса МИРОНОВА,

orcid.org/0000-0001-8545-1916

*старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна) larysamyrionova@gmail.com*

Марина КИРИЛЛОВА,

orcid.org/0000-0002-7603-4958

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та практики перекладу
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна) marikirillova56@gmail.com*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗВО

Стаття присвячена дослідженню педагогічних умов впровадження інновацій у процесі викладання іноземних мов (англійської та латинської) у Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова. Зазначено, що впровадження інновацій у процес викладання іноземної мови в закладах вищої освіти є можливим та необхідним кроком для модернізації освіти та підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Для успішного впровадження інновацій важливо створити сприятливе педагогічне середовище, яке включатиме підтримку з боку керівництва, методичну підготовку викладачів, педагогів та науково-педагогічних працівників та забезпечення необхідних ресурсів. Охарактеризовано педагогічні умови, спрямовані на оптимізацію та підвищення якості освіти. Оцінено вплив інноваційних методів на академічну успішність та мотивацію здобувачів. Встановлено, що впровадження інноваційних методів та технологій у процес викладання іноземної мови (англійської та латинської) у закладах вищої освіти виступає ключовим фактором у підготовці фахівців, які відповідають сучасним вимогам ринку праці. Автори зазначають у дослідженні, що володіння іноземною мовою відкриває доступ до міжнародних знань, досвіду та ресурсів, що є надзвичайно важливим в умовах глобалізації. Іноземна мова дозволяє фахівцям ефективно спілкуватися з колегами з інших країн, проводити наукові дослідження, брати участь у міжнародних конференціях і проєктах, а також працювати у багатонаціональних компаніях. Знання іноземної мови також сприяє розвитку міжкультурної компетенції здобувачів освіти, що є важливим аспектом професійного зростання в сучасному мультикультурному світі.

З метою визначення відношення здобувачів освіти до інноваційних педагогічних підходів вивчення англійської та латинської мов у Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова авторами було проведено опитування, в якому були використані дослідницька та описова методології, а також підхід академічної аналітики. У результаті опитування визначені основні труднощі, з якими стикаються викладачі та здобувачі, включаючи технічні проблеми, нестачу ресурсів, відсутність мотивації та мовний бар'єр.

Ключові слова: освітній процес, здобувачі освіти, педагогічні умови, англійська мова, латинська мова, навички.

Larysa MYRONOVA,

orcid.org/0000-0001-8545-1916

*Senior Lecturer at the Foreign Languages for Specific Purposes Department
Odesa I.I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine) larysamyrionova@gmail.com*

Maryna KYRYLLOVA,

orcid.org/0000-0002-7603-4958

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Theory and Practice of Translation Department
Odesa I.I. Mechnikov National University, Ukraine
(Odesa, Ukraine) marikirillova56@gmail.com*

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR INTRODUCING INNOVATIONS IN THE PROCESS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN A UNIVERSITY

The article is devoted to the study of pedagogical conditions for introducing innovations in the process of teaching foreign languages (English and Latin) at the Odesa I. Mechnykov National University. It is noted that the introduction of innovations in the process of teaching a foreign language in higher education institutions is a possible and necessary step to modernize education and improve the quality of training of future professionals. To implement innovations successfully, it is important to create a favorable pedagogical environment, which will include support from the management, methodological teachers' training, educators and research and teaching staff, and providing the necessary resources. The pedagogical conditions that aim to optimize and improve education's quality are described. The impact of innovative methods on academic performance and motivation of students is assessed. It is established that the introduction of innovative methods and technologies in the process of teaching a foreign language (English and Latin) in higher education institutions is a key factor in the training of specialists who meet the modern requirements of the labor market. In the context of globalization, it is crucial to have knowledge of a foreign language to access international knowledge, experience, and resources, as noted by the authors in the study. A foreign language allows specialists to communicate effectively with colleagues from other countries, conduct research, participate in international conferences and projects, as well as work in multinational companies. Knowledge of a foreign language also contributes to the development of students' intercultural competence, which is an important aspect of professional growth in today's multicultural world.

In order to determine the attitude of students to innovative pedagogical approaches to teaching English and Latin at the Odesa I. Mechnykov National University, the authors conducted a survey using research and descriptive methodologies, as well as the approach of academic analytics. The survey identified the main difficulties faced by teachers and students, including technical problems, lack of resources, lack of motivation and language barriers.

Key words: educational process, students, pedagogical conditions, English, Latin, skills

Постановка питання в загальному вигляді.

Цифровізація не лише змінює форму освіти, а й робить її більш доступною, персоналізованою та ефективною. Це запорука більш якісної підготовки фахівців, які відповідають вимогам сучасного світу. В умовах глобалізації та стрімкого розвитку інформаційних технологій, володіння іноземною мовою стає не лише бажаною умовою, але й необхідною для сучасних фахівців. Вона виступає ключовим чинником у формуванні професійної іншомовної компетентності, що є важливою складовою успішної кар'єри в багатьох галузях. Ця стаття досліджує значення іноземної мови у підготовці здобувачів вищої освіти та розглядає педагогічні умови, які сприяють ефективному формуванню іншомовних навичок. Традиційні підходи у викладанні іноземної мови, такі як викладання граматики та вивчення лексики, завжди вважалися надійною основою для формування основних лінгвістичних знань. Водночас, у сучасному світі з розвитком технологій виникають нові методи навчання, які значно доповнюють традиційні підходи, надаючи здобувачам захоплюючі та цікаві заняття. Автори досліджують педагогічні підходи поєднання традиційних та інноваційних методів у навчанні іноземних мов, підкреслюючи їхню ефективність у формуванні компетентностей майбутніх фахівців.

Аналіз наукових досліджень. Дослідження педагогічних умов є важливим напрямом у науковій педагогічній літературі та дозволяє виявити найбільш ефективні підходи та методики для підготовки здобувачів закладів вищої освіти. Зокрема

можна відзначити науковців В. Андрущенко, О. Спіріна, Н. Морзе, В. Креміня, А. Квятковську, Г. Падалка, Л. Сергееву. Науковець І. Зязюн відзначав роль педагогічної майстерності та створення емоційно-психологічного комфорту у процесі навчання, що є невід'ємною частиною педагогічних умов. О. Єжова у своєму дослідженні підкреслює, що організаційно-педагогічні умови – це невід'ємні складові педагогічного процесу, які охоплюють як управління педагогічною діяльністю, так і навчання здобувачів.

Важливо відзначити, що науковці Н. Білан, А. Білоцерковець, О. Дігтяр, О. Матвеєнко, З. Осада, Т. Танцура, Л. Кібенко вивчали різні аспекти викладання іноземних мов у ЗВО, що особливо важливо для нашого дослідження. Зокрема, у своєму дослідженні З. Осада та О. Матвеєнко проаналізували сучасні методики та технології викладання іноземних мов у технічних ЗВО.

Мета статті: дослідження та аналіз педагогічних умов, що сприяють ефективному впровадженню інноваційних методів у процес викладання іноземної мови в закладах вищої освіти (ЗВО). З мети виникають завдання – проаналізувати сучасний стан викладання іноземної мови у ЗВО, вивчити та дослідити виклики, з якими стикаються здобувачі освіти при вивченні іноземних мов, зокрема англійської та латинської.

Основна частина дослідження. Сучасне суспільство динамічно розвивається, постійно змінюється та створює нові виклики. Це змушує шукати інноваційні педагогічні підходи, адже педагогічна наука, як і суспільство в цілому,

постійно еволюціонує, адаптуючись до нових потреб та реалій. В інформаційну епоху, де цифрові технології пронизують усі аспекти життя, розвиток цифрових навичок та компетенцій стає ключовим фактором успішності випускників ЗВО на ринку праці. Важко переоцінити роль іноземної мови у формуванні професійних компетенцій сучасних фахівців. Її значення стає особливо важливим у контексті сучасних викликів, зокрема економічної кризи, війни, розпочатої російською федерацією та інтеграції України до європейського співтовариства.

Сучасна система вищої освіти переживає кризу, обумовлену глибокими змінами у сфері знань в індустріальному суспільстві. Багато вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі освіти сходяться на думці, що для її подолання необхідно провести комплексні реформи. Проаналізувавши ряд наукових досліджень, можна відзначити наступні шляхи вирішення проблеми в процесі викладання іноземної мови в закладах освіти:

- Модернізація змісту освіти: адаптація навчальних програм до сучасних потреб ринку праці та вимог суспільства (Бондар, 2021).

- Оптимізація технологій освітнього процесу: використання інноваційних методів та технологій викладання іноземної мови, що стимулюють активну участь здобувачів у навчанні (Єжова, 2014).

- Перегляд мети та результатів освіти: чітке формулювання компетенцій, які мають здобути майбутні фахівці у процесі вивчення іноземної мови.

- Впровадження компетентнісного підходу при вивченні іноземної мови: акцент на формуванні у здобувачів не лише теоретичних знань, але й практичних навичок та вмінь, необхідних для успішної професійної діяльності (Кравець, 2018).

Зокрема науковці Г. Бондар та І. Нестеренко підкреслюють, що володіння іноземною мовою є ключовим фактором для розвитку професійної мобільності. Це дає конкурентну перевагу перед іншими фахівцями. Знання та навички у певній сфері, поєднані з міжкультурною комунікацією, роблять професіоналів конкурентоспроможними у сучасних умовах.

Відзначимо, В. Кремень, у своєму дослідженні зазначає, що «українську національну систему кваліфікацій необхідно розробляти з урахуванням таких принципів: особистісної спрямованості, доступності до професійної освіти і навчання; рівних гендерних можливостей, науковості, об'єктивності, добровільності, вмотивованості дій, професіоналізму, безперервності, прозорості,

наступності, соціальної справедливості. Національна рамка кваліфікацій повинна стати засобом модернізації української освіти і навчання, бути зорієнтованою на зміцнення зв'язку освіти і навчання з місцевим, регіональним і національним ринками праці». Науковець В. Манько запропонував концепцію педагогічних умов як комплексної системи, що об'єднує внутрішні параметри та зовнішні характеристики функціонування освітнього процесу. Завдяки цій системі досягається висока результативність навчання, яка відповідає найсуворішим психолого-педагогічним критеріям оптимальності.

Оптимізація та підвищення якості освіти є важливими завданнями сучасної педагогіки. Для досягнення цих цілей необхідно створити сприятливі педагогічні умови, які забезпечать ефективний освітній процес і всебічний розвиток здобувачів освіти у процесі викладання іноземної мови. Отже, на основі аналізу широкого кола джерел і наукових праць із досліджуваної проблеми домінантою в їх концептуальному осмисленні визначено те, що педагогічними умовами впровадження інновацій у процес викладання іноземної мови в ЗВО є наступні умови:

1. Мотивація та підтримка з боку керівництва ЗВО:

- Створення сприятливого освітнього середовища для впровадження інновацій, заохочення та підтримка викладачів у їхніх прагненнях оновлювати методи викладання.

- Виділення ресурсів (фінансових, матеріально-технічних, методичних) для реалізації інноваційних проєктів.

2. Підготовка викладачів:

- Забезпечення можливостей для підвищення кваліфікації викладачів з питань інноваційних методів та технологій викладання іноземної мови.

- Проведення тренінгів, семінарів, майстер-класів, участь у конференціях та інших заходах, спрямованих на ознайомлення з інноваційними практиками.

- Заохочення викладачів до самоосвіти, дослідницької діяльності, розробки авторських методичних матеріалів.

3. Методично-технічне забезпечення:

- Наявність сучасного обладнання та програмного забезпечення, що дозволяє використовувати інноваційні методи та технології викладання (інтерактивні дошки, мультимедійні проєктори, комп'ютери, мобільні пристрої, онлайн-платформи тощо).

- Забезпечення доступу до якісних навчальних та методичних матеріалів, що відповідають

сучасним вимогам та враховують інноваційні підходи до викладання.

4. Співпраця з іншими ЗВО та науковими установами:

- Обмін досвідом з іншими ЗВО та науковими установами щодо впровадження інновацій у процес викладання іноземної мови.
- Участь у спільних дослідницьких проєктах, розробка нових методик та технологій.
- Залучення до співпраці фахівців з інших галузей знань (психології, педагогіки, інформатики тощо) для комплексного підходу до впровадження інновацій.

5. Активізація навчальної діяльності здобувачів освіти:

- Використання інноваційних методів та технологій, що стимулюють активну участь здобувачів у освітньому процесі (проєктна робота, проблемне навчання, дискусії, рольові ігри, кейси тощо) (Кохан, 2024).
- Заохочення здобувачів до самостійного вивчення мови, використання онлайн-ресурсів та інтерактивних платформ.
- Створення сприятливої мовної атмосфери, що стимулює спілкування здобувачів іноземною мовою.

6. Оцінювання ефективності інновацій:

- Розробка системи оцінювання ефективності впровадження інноваційних методів та технологій викладання іноземної мови.
- Відстеження динаміки розвитку мовних компетенцій здобувачів, їхньої мотивації та зацікавленості в навчанні.
- Аналіз зворотного зв'язку від здобувачів та викладачів щодо ефективності інноваційних практик.

З деяких пір помітної значимості набуває питання стрімкого темпу розвитку інформаційних технологій, поява нових пристроїв, зростання кількості користувачів Інтернету є ознаками сучасного інформаційного суспільства, які ґрунтуються на таких ключових принципах, як інтеграція цифрових технологій у освітній процес. Їх використання відбувається на всіх етапах навчання: від пояснення нового матеріалу до закріплення знань та навичок; застосування різноманітних цифрових інструментів та ресурсів: онлайн-платформи, навчальні ігри, симулятори, тощо; навчання здобувачів освіти самостійного пошуку та використання інформаційних ресурсів в Інтернеті (Квятковська, 2022). Не менш важливим є питання мотивації та зацікавленості здобувачів освіти, що можна досягти за допомогою використання ігрових методів навчання іноземної мови та інтер-

активних завдань, заохочення здобувачів освіти до самостійного вивчення цифрових технологій, використання різних мовних платформ, створення конкурентної середовища за допомогою цифрових інструментів, використання методів проєктного навчання та проблемно-орієнтованого навчання.

Роль викладача іноземної мови швидко трансформується в динамічному освітньому середовищі. Він уже не просто транслятор знань з граматики та лексики, а стає модератором, коучем та фасилітатором спільної діяльності зі здобувачами. Сучасний викладач іноземної мови створює сприятливе середовище для комунікації: заохочує здобувачів до активного використання мови у реальних ситуаціях, створює атмосферу довіри та поваги.

З метою визначення відношення здобувачів освіти до інноваційних педагогічних підходів вивчення англійської та латинської мов у Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова авторами було проведено опитування, в якому були використані дослідницька та описова методології, а також підхід академічної аналітики. Всього в опитуванні взяли участь 78 здобувачів освіти, віком 17–20 років, 1–2 курсів факультету романо-германської філології та філологічного факультету, серед яких 71,35% жінок та 28,65% чоловіків.

На запитання «Чи використовують Ваші викладачі у своїй роботі інноваційні методи та технології викладання іноземної мови» 77% здобувачів відповіли – «Так» та 4% – «Ні»; «Чи вважаєте Ви, що інноваційні методи та технології викладання іноземної мови роблять процес навчання більш цікавим та ефективним» – 84% здобувачів відзначили «Так», 11% – «Важко відповісти» та 5% – «Ні»; «Чи вважаєте Ви переваги в інноваційних педагогічних підходах викладання іноземної мови» – 89% здобувачів відзначили «Так». Результати опитування показують високу оцінку інноваційних методів викладання іноземної мови серед здобувачів освіти у Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова. Ці результати свідчать про необхідність подальшого впровадження та розвитку інноваційних методів викладання, а також про підтримку викладачів у підвищенні їхньої кваліфікації для ефективного використання новітніх технологій у освітньому процесі при викладанні англійської та латинської мов.

Результати опитування відображають досить змішану картину щодо труднощів, з якими стикаються здобувачі освіти та викладачі при впровадженні інноваційних методів у освітній процес при викладанні іноземних мов. Близько 55% рес-

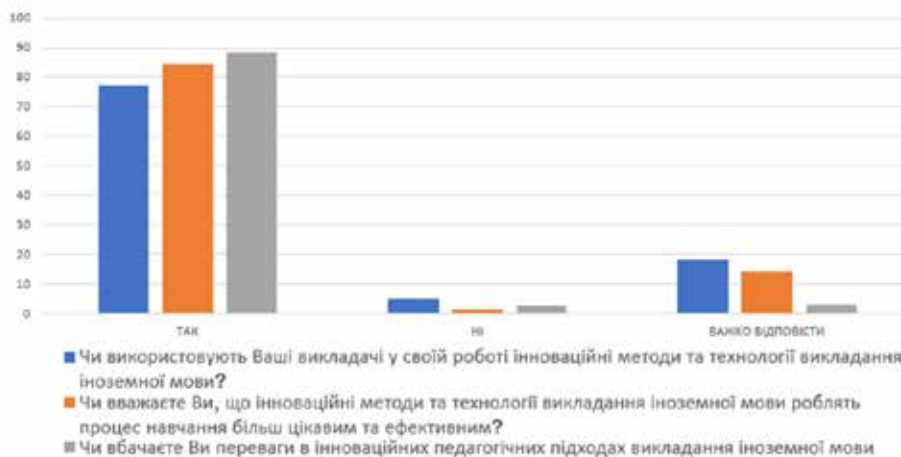

Рис. 1. Відповіді респондентів щодо використання у процесі вивчення іноземних мов (латинської та англійської) інноваційних методів навчання

Чи стикаєтеся ви з якимись труднощами при впровадженні інноваційних методів у процес навчання?

Рис. 2. Результати опитування здобувачів освіти

понтентів відповіли, що мають труднощі, цей значний відсоток вказує на те, що вони можуть впливати на ефективність навчання та використання інновацій при вивченні іноземної мови. Тому авторами було проведено наступне опитування для визначення, які саме труднощі виникають у здобувачів освіти (рис. 3).

Відповіді здобувачів освіти щодо труднощів при вивченні іноземних мов за інноваційними педагогічними підходами розподілились наступним чином:

- Технічні проблеми – 58%.
- Нестача ресурсів, відсутність інтернету, світла та ін – 62%.

Якщо так, які саме труднощі виникають?

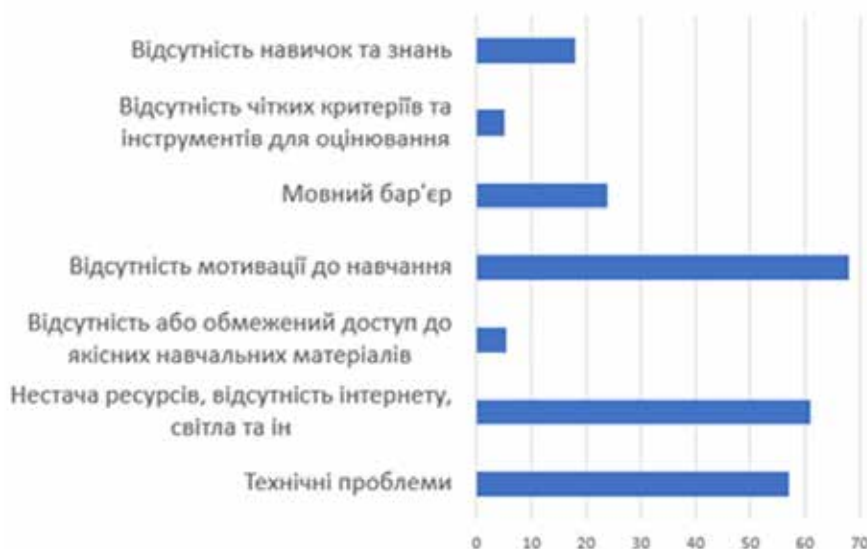

Рис. 3. Результати опитування здобувачів освіти

- Відсутність або обмежений доступ до якісних навчальних матеріалів – 4%.
- Відсутність мотивації до навчання – 68%.
- Мовний бар'єр – 23%.
- Відсутність чітких критеріїв та інструментів для оцінювання – 8%.
- Відсутність навичок та знань – 18%.

Результати опитування відображають різноманітні труднощі, з якими стикаються здобувачі освіти при вивченні іноземних мов за інноваційними педагогічними підходами. Встановлено, що 62% респондентів відзначили нестачу ресурсів, включаючи відсутність інтернету, світла тощо. Це найбільша група проблем, що вказує на серйозні інфраструктурні виклики, які заважають ефективному навчанню за інноваційними підходами. 58% респондентів зазначили, що стикаються з технічними проблемами. Це вказує на значну кількість

здобувачів, які відчувають проблеми з доступом до необхідних технологій та обладнання, що є критичним для ефективного використання інноваційних методів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Впровадження інновацій у процес викладання іноземної мови в закладах вищої освіти – це складний процес, який потребує системного підходу та спільних зусиль адміністрації ЗВО, викладачів та здобувачів. Створення сприятливих педагогічних умов дозволить зробити цей процес максимально ефективним та досягти бажаних результатів. Перспективами подальших досліджень вбачаємо в розробці та впровадженні нових інструментів та методик для оцінки ефективності навчання за інноваційними підходами у процесі викладання іноземних мов (латинської та англійської).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар Г., Нестеренко І. Роль іноземної мови у формуванні професійної мобільності в підготовці майбутніх фахівців у немовних ЗВО. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. № 1. С. 164–170. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2021.228835> (дата звернення: 16.06.2024).
2. Дроздова В. В. Використання сучасних технологій у навчанні та викладанні іноземної мови (на прикладі ІКТ). *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2019. № 1 (44). С. 63–67. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2019.44.63-66> (дата звернення: 28.06.2024).
3. Дроздова В. В., Рудницька К. В., Росквас І. А. Інноваційні технології викладання іноземних мов в умовах зростаючого впливу технологій штучного інтелекту на освітні процеси. *Академічні візії*. 2023. № 2(26). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/755>
4. Єжова О. О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2014. Вип. № 3. С. 39–43. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32308608.pdf>.
5. Квятковська А. Особливості організації освітнього процесу в фахових коледжах зі змішаною формою навчання. *Збірник матеріалів Першого міжнародного наукового форуму. Київ-Харків, 7–8 лютого 2022 року*, С. 65–67.
6. Кохан О. М., Магден О. Г., Михайлова Н. О. Сучасні методи та інноваційні технології викладання іноземної мови в закладах вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2024. 213, 164–168.
7. Кравець С. Вимоги до організаційно-педагогічних умов дистанційного професійного навчання. 2018. 13. с. 154–159.
8. Кремінь В. Професійний розвиток особистості – ключове завдання в умовах євроінтеграції. Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів: зб. наук. Статей. К.: НТУ, 2015. 768 с.
9. Мусійчук Л., Зуєнко Н., Левицька Л. Використання QR-кодів для підвищення якості освітнього процесу. *Інноваційна педагогіка*. 2023. 64 (1).

REFERENCES

1. Bondar H., Nesterenko I. (2021). Rol inozemnoi movy u formuvanni profesiinoi mobilnosti v pidhotovtsi maibutnix fakhivtsiv u nemovnykh ZVO [The role of a foreign language in the formation of professional mobility in the training of future specialists in non-language higher education institutions.]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskooho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. №1. S. 164–170. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2021.228835> (data zvernennia: 16.06.2024). [in Ukrainian].
2. Drozdova V. V. (2019). Vykorystannia suchasnykh tekhnolohii u navchanni ta vykladanni inozemnoi movy (na prykladi IKT) [The use of modern technologies in learning and teaching a foreign language (on the example of ICT)]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. No 1 (44). S. 63–67. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2019.44.63-66> (data zvernennia: 28.06.2024). [in Ukrainian].
3. Drozdova V. V., Rudnitska K. V., Roskvas I. A. (2023). Innovatsiini tekhnolohii vykladannia inozemnykh mov v umovakh zrostaiuchoho vplyvu tekhnolohii shtuchnoho intelektu na osvitni protsesy [Innovative technologies of teaching foreign languages in the context of the growing influence of artificial intelligence technologies on educational processes]. *Akademichni vizii*. № 2(26). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/755> [in Ukrainian].

4. Yezhova O. O. (2014). Sutnist orhanizatsiino-pedahohichnykh umov pedahohichnoho protsesu [The essence of organizational and pedagogical conditions of the pedagogical process]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky*. Vyp. № 3. S. 39–43. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32308608.pdf>. [in Ukrainian].
5. Kviatkovska A. (2022). Osoblyvosti orhanizatsii osvitnoho protsesu v fakhovykh koledzhakh zi zmishanoi formoiu navchannia [Features of the organization of the educational process in professional colleges with a mixed form of education]. Zbirnyk materialiv Pershoho mizhnarodnoho naukovofo forumu. Kyiv-Kharkiv, S. 65–67. [in Ukrainian].
6. Kokhan O. M., Mahden O. H., Mykhailova N. O. (2024). Suchasni metody ta innovatsiini tekhnologii vykladannia inozemnoi movy v zakladakh vyshchoi osvity [Modern methods and innovative technologies of teaching a foreign language in higher education institutions]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*, 213, 164–168. [in Ukrainian].
7. Kravets S. (2018). Vymohy do orhanizatsiino-pedahohichnykh umov dystantsiinoho profesiinoho navchannia [Requirements for organizational and pedagogical conditions of distance professional learning]. 13. s. 154–159 [in Ukrainian].
8. Kremin V. (2015). Profesiinyi rozvytok osobystosti – kliuchove zavdannia v umovakh yevrointehratsii [Professional development of the individual is a key task in the context of European integration]. *Kontseptualni zasady profesiinoho rozvytku osobystosti v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv: zb. nauk. Statei*. K.: NTU, 768 s.
9. Musiichuk L., Zuienko N., Levytska L. (2023). Vykorystannia QR-kodiv dlia pidvyschennia yakosti osvitnoho protsesu [Using QR codes to improve the quality of the educational process]. *Innovatsiina pedahohika*. 64 (1). [in Ukrainian].